

Observatorium voor de farmaceutische industrie

Verkenkend onderzoek en
aanbevelingen over het
concurrentievermogen
van de farmaceutische industrie

juni 2019

Voorwoord

Dames en heren,

België is een wereldleider als het gaat over de farmaceutische industrie. Het heeft hierin een lange geschiedenis van farmaceutisch onderzoek en productie, en ondanks de internationale concurrentie, is de Belgische farmaceutische industrie er in geslaagd om bij de wereldtop te blijven behoren. Die sterke verankering zorgt voor veel werkgelegenheid (26.000 werknemers) en aanzienlijke investeringen in onderzoek en ontwikkeling (bij benadering 3,6 miljard euro in 2018), alleen al voor de ondernemingen die farmaceutische grondstoffen of producten vervaardigen. Daarnaast zijn geneesmiddelen en farmaceutische technologie een van de belangrijkste exportproducten van België. Ze zijn goed voor ongeveer 10 % van de export. Tot slot dragen de farmaceutische technologie en geneesmiddelen die mee in Belgische researchondernemingen zijn ontwikkeld bij tot een betere gezondheid wereldwijd. Daar mogen we terecht fier op zijn.

De stevige internationale positie van de Belgische farmaceutische industrie is echter geen verworvenheid. Het blijvend investeren in onderzoek en ontwikkeling naar nieuwe geneesmiddelen voor de medische uitdagingen van vandaag en in de toekomst, gaat gepaard met veel onzekerheid en grote financiële risico's. Bovendien zetten andere landen in op het verbeteren van hun investeringsklimaat voor deze sector. Om de leidende rol van België te behouden moet de concurrentiepositie van de farmaceutische industrie worden gemonitord en moeten we onderzoeken hoe we ze kunnen behouden of waar mogelijk verder versterken. Dat was precies de motivatie van de regering om een permanent nationaal "Observatorium voor de farmaceutische industrie" (OFI) op te richten. Het Observatorium is een uniek samenwerkingsverband tussen de overheid, de academische wereld en het bedrijfsleven. Tezamen hebben ze als opdracht het analyseren, evalueren en formuleren van aanbevelingen over de concurrentiepositie van de Belgische farmaceutische sector.

Voor de inhoudelijke bevindingen en aanbevelingen verwijs ik u graag naar het rapport. Mijn persoonlijke conclusie is alvast dat de werkzaamheden tijdens dit eerste jaar leerrijk waren, en het belang van het bestaan van het Observatorium hebben bevestigd. Ik wil alle leden van het Observatorium bedanken voor hun inzichten en bijdragen en kijk ernaar uit de volgende cyclus van werkzaamheden aan te vatten.

Hoogachtend,

Ajit Shetty
Voorzitter Observatorium voor de farmaceutische industrie

Bevindingen

Voor deze eerste analysecyclus, die werd opgestart met de installatievergadering op 19 september 2018, werden er 3 studies / analyses verricht om de leden van het Observatorium te informeren:

- een [studie](#) m.b.t. de concurrentiepositie van de Belgische farmaceutische industrie uitgevoerd door het Federaal Planbureau;
- een studie m.b.t. attractiviteit van het Belgische investeringsklimaat voor de farmaceutische industrie uitgevoerd door het onderzoeksbureau Deloitte;
- een analyse van de geobserveerde competitiviteit voor het aantrekken van buitenlandse investeringen in de farmaceutische sector op basis van een bevraging van de regionale investeringsagentschappen door de FOD Buitenlandse zaken alsook een vergelijkende analyse van de biofarmaceutische investeringsprojecten op basis van fDI intelligence database van de Financial Times door Deloitte.

Die onderzoeken toonden dat de farmaceutische industrie in België een **dynamische en productieve sector** is. Het is eveneens de enige industriële bedrijfstak die in staat was om over een langere periode zowel zijn productiviteit als tewerkstelling te laten toenemen. Het belang van de sector voor de Belgische economie blijkt zowel uit de uitvoercijfers (9,4 % van de totale Belgische uitvoer) als uit het aandeel in de toegevoegde waarde (1,9 %). De sector stelt bovendien 26.000 personen te werk. De volledige farmaceutische waardeketen is bovendien nog ruimer en bevat bijvoorbeeld ook biofarmaceutische start-ups, O&O-projecten en de distributie van farmaceutische grondstoffen en producten.

De prestaties van de farmaceutische industrie in België behoren tot de **top van Europa**. Het groeiend Belgisch aandeel in de totale toegevoegde waarde die door de farmabedrijven in de eurozone wordt gerealiseerd, getuigt hiervan. Voor heel wat determinanten van zowel het kosten- als het niet-kostenconcurrentievermogen laat België mooie cijfers optekenen. Niettemin wordt ons land voor een aantal determinanten van het concurrentievermogen nog voorafgegaan door landen als Denemarken, Zwitserland, Ierland en Slovenië.

Ook als **potentiële investeringslocatie** voor farma-investeringen behoort ons land bij de besten van de klas, zowel op Europees als wereldvlak. Enige nuchterheid is evenwel nodig aangezien een reeks landen België voorafgaan. Zo scoort België gemiddeld genomen voor alle types investeringsprojecten vergelijkbaar met Denemarken en Frankrijk, maar Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Zwitserland zijn duidelijk koploper. Wanneer ruimer dan Europa wordt gekeken voor het kiezen van een investeringslocatie presteren Singapore en de Verenigde Staten systematisch het best.

De Belgische farmaceutische sector doet het globaal gezien dus goed met een **verbetering van het concurrentievermogen** over de bestudeerde periode, maar dat is weliswaar geen garantie voor de toekomst. De gevoerde analyses leggen een **minder uitgesproken ontwikkeling** bloot (toegevoegde waarde, arbeidsproductiviteit per uur en bruto-investeringen in vaste activa) **aan het einde van de geanalyseerde periode**, al blijft de sector een van de meest dynamische van de Belgische economie. Het aandeel van de Belgische farmaceutische industrie in de toegevoegde waarde van de eurozone gaat bovendien in stijgende lijn.

De jaarlijkse groeivoet van de toegevoegde waarde (in volume) kwam voor de **periode 2012 en 2017 lager** uit dan voor de periode 2000-2007 (resp. 8,4 % en 10,4 %). Hetzelfde verhaal geldt voor de groei van de arbeidsproductiviteit per uur: tussen 2012 en 2017 bedroeg die jaarlijks

gemiddeld 5,5 %, terwijl dat voor de crisis (2000-2007) 7,6 % was. Toch is de farmaceutische industrie een van de weinige sectoren in België die een aanzienlijke productiviteitswinst boekt en waarbij het aantal gewerkte uren blijft toenemen. Ten slotte viel de jaarlijkse groei van de kapitaalvoorraad in de farmaceutische industrie sterk terug in de periode na de crisis (2012-2017), waardoor het groeiritme van de sector onder dat van de verwerkende nijverheid en de totale economie kwam te liggen.

Investerings, zowel binnenlandse als buitenlandse, vormen een belangrijke determinant voor het concurrentievermogen van de Belgische farmaceutische industrie. Kijkt men naar de **jobcreatie van farma-investeringsprojecten van buitenlandse ondernemingen**, dan is België gezakt van de 7e naar de 20e plaats (absoluut klassemment) indien we de periode 2009-2013 vergelijken met de periode 2014-2018. Voor biotech-projecten verbeterde ons land evenwel zijn positie aan het eind van de periode en nam het wereldwijd de derde plaats in op vlak van jobcreatie in de aangekondigde investeringsprojecten.

De beschikbaarheid van **geschikte arbeidskrachten** blijkt onontbeerlijk voor de concurrentiepositie van België. Enerzijds komt talent uit de locatiemonitor naar voren als een belangrijke determinant in het bepalen van de investeringslocatie. Ook de regionale investeringsagent-schappen gaven aan dat dat bepalend is voor het vinden van een locatie. Anderzijds is het een voorname factor voor het uitbouwen van het niet-kostenconcurrentievermogen. België beschikt dan wel over een hoog aandeel hooggeschoolden die een technisch of wetenschappelijk beroep uitvoeren (belangrijk voor kennisintensieve sectoren), de instroom aan nieuw geschikte arbeidskrachten blijkt relatief beperkt. Zo bedroeg het aantal afgestudeerden in wetenschappen, wiskunde en ingenieurswetenschappen in ons land 15 % van het totaal aantal afgestudeerden in het hoger onderwijs, terwijl dat aandeel in Duitsland dubbel zo hoog lag. Het blijven vinden van geschikt personeel vormt daarom een uitdaging voor de sector, en voor ons land in het algemeen. Terwijl geschikte arbeidskrachten vinden, in vergelijking met de Europese benchmarklanden, eerder een uitdaging vormt voor België, scoort ons land goed in vergelijking met de globale benchmarklanden (Singapore, Verenigde Staten en Japan).

Het **fiscale klimaat** is dan weer sterk bepalend voor de aantrekkelijkheid van ons land. Het vormt niet alleen een belangrijke determinant voor nieuwe investeringsprojecten, ook op de reeds gevestigde bedrijven heeft het fiscale regime een grote invloed. Hoewel de wettelijke vennootschapsbelastingvoet in België fors daalde, ligt die in 2018 nog steeds hoger dan in de buurlanden (uitgezonderd Frankrijk). De effectieve belastingvoet (op basis van fiscale statistieken) in ons land ligt echter een stuk lager. De farmaceutische industrie kan bovendien genieten van een gunstig fiscaal klimaat, met een gemiddelde effectieve belastingvoet in de farmaceutische industrie van 15,4 % in 2016, terwijl het gemiddelde voor de totale economie 27,7 % bedroeg. De directe overheidssteun voor O&O is in België dan ook zeer uitgesproken, ook in Europees verband. Binnen de bestudeerde landen ligt de steun enkel in Frankrijk nog hoger. Op die manier verlagen de incentives voor innovatie dus de fiscale druk op ondernemingen en houden ze ons land competitief ten opzichte van de concurrerende landen. Die fiscale steun, met inbegrip van de loonsubsidies, heeft een positief effect op het concurrentievermogen van de sector. Zeker voor start-ups is dat een zeer gunstige dimensie voor het bepalen van hun locatie.

De farmaceutische bedrijven gevestigd in België innoveren ook steeds meer in productieprocessen en organisatie. Zowel voor innovaties voor producten, processen als organisatie behoren ze tot de top innovators onder de benchmarklanden. Toch werd vastgesteld dat het **ecosysteem** in de farmaceutische sector in de overige landen van de benchmark sterker is ontwikkeld dan in België. In ons land werkte 42,2 % van de innoverende bedrijven samen met universiteiten of het hoger onderwijs in 2016, in Denemarken was dat 52,9 % en in Duitsland

zelfs 59 %. De samenwerkingen tussen farmabedrijven, het hoger onderwijs en publieke en private onderzoeksinstituten kunnen bijgevolg nog verder uitgebouwd worden in België.

Verder zijn er uiteraard ook determinanten die het concurrentievermogen van de Belgische farma-industrie mee vorm geven, maar die **niet specifiek zijn voor de farmasector**, zoals bijvoorbeeld de attractiviteit van onze economie, digitalisering en investeringsobstakels op lange termijn (bv. arbeidsmarkt, energieprijzen). Het World Economic Forum en de Wereldbank stellen bijvoorbeeld dat België achterop hinkt voor de globale aantrekkelijkheid van de economie. Zij citeren de werking van de overheid (regelgeving, digitalisering, doeltreffendheid van de administratie, enz.) en die van de netwerkindustrieën, arbeidsmarktbehoeften en ondernemerschap als werkpunten in de ogen van de ondernemingen. Ook volgens de regionale investeringsagentschappen van Vlaanderen en Wallonië, zijn bepaalde knelpunten voor het mislopen van investeringsprojecten eerder algemeen en gelden ze niet enkel specifiek voor de farmasector. Zij wijzen met name op het tekort aan beschikbaar gekwalificeerd personeel, de loonkosten, de internationale benchmarks, de fiscaliteit, de energieprijzen, de administratieve processen en complexiteit van het land, digitalisering, subsidies en overheidssteuning en mobiliteit.

Aanbevelingen

Het Observatorium voor de farmaceutische industrie heeft als opdracht om aanbevelingen over de concurrentiepositie van de Belgische farmaceutische sector te formuleren. De studies die werden uitgevoerd naar aanleiding van de eerste analysecyclus van het Observatorium, hebben de leden ervan een globaal inzicht gegeven in het globale concurrentievermogen van de Belgische farmaceutische sector alsook specifiek in de aantrekkelijkheid van België als investeringslocatie voor farmaceutische investeringen. Dat laat toe om in dit eerste verslag over de werkzaamheden van het Observatorium, een aantal aandachtsgebieden te identificeren over de situatie vandaag alsook naar de toekomst toe, alsook bijhorende aanbevelingen te formuleren. Verder onderzoek op meer specifieke thema's met betrekking tot het concurrentievermogen van de Belgische biofarmaceutische sector zal toelaten om in volgende analysecycli van het Observatorium bijkomende aanbevelingen te doen.

5

1. De concurrentiepositie van de Belgische farmaceutische sector behouden en waar mogelijk versterken door het verderzetten en verfijnen van de opvolging ervan.

- De economische prestaties van de farmaceutische industrie in België in de periode 2000-2017 behoren tot de top van Europa. België scoorde in de periode 2009-2018 ook goed inzake het aantrekken van biofarmaceutische investeringen door buitenlandse ondernemingen. Tegelijk vertonen bepaalde variabelen een vertraging van hun groei tijdens de meest recente periode. Het is dus van groot belang de concurrentiepositie van de sector blijvend te monitoren.
- Nieuwe ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld de uitkomsten inzake de brexit, maken het eveneens noodzakelijk de concurrentiepositie van de sector blijvend op te volgen.
- De opvolging zelf dient methodologisch te worden verfijnd, bijvoorbeeld door:
 - in de analyse van de aangekondigde biofarmaceutische investeringen op basis van de fDi Intelligence Database het onderscheid te maken tussen nieuwe investeringen en uitbreidingsinvesteringen;

- specifieke aandacht te besteden aan de Belgische bio-farma start-ups (bijvoorbeeld bijkomend onderzoek naar O&O-bedrijven en biofarmaceutische start-ups in de bedrijfstak NACE 72), hun lokale verankering en hun financieringsnoden;
- het analyseren van hoe en waarom andere Europese benchmarklanden soms beter scoren op de voor België minder gunstige locatiefactoren, gezien het belang van deze locatiefactoren bij het opmaken van long- en shortlists bij investeringsbeslissingen;
- Te zoeken naar bronnen die meer up-to-date informatie kunnen aanreiken om zo nog beter de vinger aan de pols te kunnen houden.

2. De concurrentiepositie van de Belgische farmaceutisch sector en de noden inzake arbeidskrachten: verder onderzoek naar de specifieke personeelsnoden voor de biofarmasector, vandaag maar vooral in de toekomst, en naar de initiatieven die kunnen genomen worden om daar proactief aan tegemoet te komen.

- De schaarste aan geschikte arbeidskrachten is een uitdaging voor de verdere ontwikkeling van de Belgische farmaceutische sector en noodzaakt specifieke initiatieven. Dat geldt bij uitstek voor de biofarmaceutisch bedrijven, een subsector waarin België vandaag een vooraanstaande positie bekleedt met een derde plaats wereldwijd inzake jobcreatie door buitenlandse investeringen in de periode 2014-2018. In de verdere ontwikkeling naar een Belgische kenniseconomie, speelt de biofarmaceutische sector een belangrijke rol maar net zoals voor de andere kennisintensieve sectoren wordt het steeds moeilijker om de geschikte profielen te vinden.
- Specifiek voor de biofarmasector onderzoeken wat de precieze behoeften zijn naar de toekomst toe, met bijvoorbeeld de opkomst en integratie van robotica, artificial intelligence, machine learning en nieuwe technologieplatformen die nieuwe jobs zullen creëren die vandaag nog niet bestaan. Vervolgens dient onderzocht welke initiatieven proactief kunnen genomen worden om aan die toekomstige behoeften tegemoet te komen.
- Om de schaarste aan arbeidskrachten op te vangen, moeten initiatieven uitgewerkt worden om competente buitenlandse arbeidskrachten aan te trekken naar België.
- Bestaande initiatieven, bijvoorbeeld om de STEM-onderwijsrichtingen te promoten, moeten natuurlijk ook verder gezet worden. Bovendien moet worden gestreefd om de initiatieven op federaal en gewestelijk vlak te harmoniseren.

3. De aantrekkelijkheid van België als investeringslocatie voor farmaceutische investeringen behouden en waar mogelijk versterken in een internationaal vergelijkend perspectief: de Belgische overheid moet zorgen voor een stabiel investeringsklimaat en zeer waakzaam blijven over de globale fiscale druk.

- De overheid moet ook blijvend aandacht besteden aan een stabiele en voorspelbare (fiscale) regelgeving die van groot belang is voor de farmaceutische sector gegeven de lange investeringscycli.
- De Belgische overheid moet zeer waakzaam blijven over de globale fiscale druk op de bedrijven en dat in een internationaal vergelijkend perspectief, temeer de toeneemende focus op fiscale stimuli voor O&O, onder druk van de OESO en de Europese Commissie in het kader van een harmonisatie van de fiscale regels op EU-niveau. Er

moet daarbij een “holistisch” perspectief worden gehanteerd waarbij vermeden wordt dat er geïsoleerd gekeken wordt naar deelaspecten inzake fiscaliteit.

- De wettelijke tarieven voor de vennootschapsbelasting alsook de sociale zekerheidsbijdragen voor werknemers behoren in België nog steeds bij de hoogste van de benchmarklanden¹, ook al dalen ze. De hoge belastingtarieven zijn ook een relatieve zwakte voor België in de monitor van de investeringsaantrekkelijkheid.
- De fiscale steunmaatregelen en subsidies voor O&O verlichten die fiscale druk en hebben bijgedragen tot de hoge kennisintensiteit van de Belgische farmaceutische sector. Ze spelen ook een positieve rol inzake de aantrekkelijkheid van België als investeringslocatie voor biofarmaceutische projecten. De fiscale stimuli en subsidies voor O&O zijn dus van essentieel belang wil men de aantrekkelijkheid van België als investeringslocatie voor farmaceutische investeringen behouden.

4. Het Belgische biofarmaceutische ecosysteem versterken en verankeren.

- De verdere ontwikkeling van het biofarmaceutische ecosysteem waarin intensief wordt samengewerkt tussen grotere en kleinere farma-ondernemingen, biotechbedrijven, start-ups, spin-offs alsook toeleveranciers van goederen en diensten, verdient aandacht. Dat zal de verankering van de biofarmaceutische cluster in België ondersteunen en bij uitbreiding ook van het “digitale” ecosysteem rond bijvoorbeeld health data.
- De beschikbaarheid van financiering en risicokapitaal voor start-ups en scale-ups vormt een belangrijke factor voor het kunnen inspelen op nieuwe opportuniteiten en kansen en bijgevolg ook voor de uitbouw van het ecosysteem.
- Een diepgaande analyse van de input-outputtabellen en global value chains kan bovendien leiden tot meer inzichten inzake de verbondenheid van de sector met andere bedrijfstakken en economieën.

5. De samenwerking tussen universiteiten, instellingen voor hoger onderwijs of onderzoeksinstellingen en farmaceutische ondernemingen faciliteren.

- De banden tussen de academische wereld (hogescholen, universiteiten), onderzoeksinstellingen en de farmaceutische bedrijven moeten verder worden uitgebouwd. De wisselwerking tussen de betrokken partners moet verder uitgroeien tot een sterk en dynamisch proces waaruit alle partijen voordeel halen.
- Er moet onderzocht worden welke de belemmeringen zijn voor een meer intensieve samenwerking van universiteiten, instellingen voor hoger onderwijs of onderzoeksinstellingen met bedrijven en vervolgens initiatief genomen om die op te heffen. Die samenwerking kan betrekking hebben op onderzoek maar ook op opleiding.

6. De monitoring van de aantrekkelijkheid van België als investeringslocatie voor biofarmaceutische bedrijven uitbreiden aan de hand van concrete cases: de regionale investeringsagentschappen van bij aanvang raadplegen in het kader van de activiteiten van het Observatorium.

- De regionale investeringsagentschappen (FIT, AWEX en hub.brussels) hebben concrete ervaring en expertise inzake de aantrekkelijkheid van België voor farmaceutische investeringsprojecten. Die ervaringen vanuit hun dagelijkse praktijk zijn zeer waardevol voor de activiteiten van het Observatorium en bovendien complementair

¹ Denemarken, Duitsland, Ierland, Frankrijk, Nederland, Slovenië.

met de Monitor die de aantrekkelijkheid van België als locatie voor farmaceutische investeringen in kaart brengt omdat die gericht is op objectieve locatiefactoren, terwijl in de praktijk ook nog andere factoren een rol spelen.

- In het beschikbare tijdsbestek van deze eerste analyse cyclus kon deze ervaring en expertise niet optimaal worden gevaloriseerd. Daarom stelt het Observatorium voor deze agentschappen in de volgende analysecyclus van bij aanvang te raadplegen.
- Specifieke aandacht moet gaan naar de wijze waarop België zich kan positioneren als aantrekkelijke locatie voor buitenlandse biofarmaceutische investeringen in de nabijheid van het European Medicines Agency (EMA) na zijn verhuis vanuit Londen naar Amsterdam.

Over het Observatorium

Het Observatorium voor de farmaceutische industrie (hierna OFI) werd opgericht bij koninklijk besluit van 25 mei 2018 bij de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie, met als opdracht het analyseren, evalueren en formuleren van aanbevelingen met betrekking tot de concurrentiepositie van de Belgische farmaceutische sector.

Opdracht

Het Observatorium voor de farmaceutische industrie is belast met:

- het verzamelen of laten verzamelen van gegevens die relevant zijn voor de bedoelde analyses;
- het valideren van de gekozen methodologie en de gegevens die nodig zijn om de analyses uit te voeren;
- het uitvoeren of laten uitvoeren van de gegevensanalyse volgens de vastgestelde methodologie;
- het evalueren van de resultaten van de analyse en het maken van een internationale vergelijking;
- het formuleren van aanbevelingen met betrekking tot de concurrentiepositie van de Belgische farmaceutische sector;
- het bepalen welke elementen openbaar mogen worden gemaakt;
- het rapporteren van de resultaten van de werkzaamheden aan de minister bevoegd voor Economie.

Het Observatorium organiseert de analysecyclus ten minste om de twee jaar.

Leden

Het Observatorium voor de farmaceutische industrie bestaat uit zestien leden benoemd door de minister bevoegd voor Economie:

- de voorzitter van het Observatorium voor de farmaceutische industrie;
- de vertegenwoordigers van de farmaceutische sector uit ondernemingen van de Health Science & Technology groep;
- de vertegenwoordigers van de farmaceutische sector van de organisatie pharma.be;
- de vertegenwoordiger van het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten;
- de vertegenwoordiger van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering;
- de vertegenwoordiger van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu;
- de vertegenwoordiger van de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie;
- de vertegenwoordiger van de FOD Financiën;
- de vertegenwoordiger van de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking;
- de vertegenwoordiger van het Federaal Planbureau;
- de vertegenwoordiger van de Nationale Bank van België;
- de vertegenwoordiger van de academische wereld gespecialiseerd in macro-economie;

- de vertegenwoordiger van de academische wereld gespecialiseerd in fiscaliteit;
- de vertegenwoordiger van de academische wereld gespecialiseerd in farmaceutische ontwikkeling en/of innovatie.

Organisatie

De voorzitter van het Observatorium voor de farmaceutische industrie bepaalt de agenda van de vergaderingen en de keuze van de onderwerpen die worden besproken. De werking van het Observatorium voor de farmaceutische industrie is vastgelegd in een huishoudelijk reglement dat door de leden van het Observatorium met gekwalificeerde meerderheid van stemmen werd aangenomen en door de minister bevoegd voor Economie werd goedgekeurd. Het secretariaat heeft tot taak het Observatorium voor de farmaceutische industrie bij te staan, met name voor het uitnodigen voor vergaderingen, het opstellen van de agenda, het opmaken van verslagen van vergaderingen en het verzorgen van alle interne communicatie. De leden van het secretariaat worden door de minister bevoegd voor Economie aangewezen uit personeelsleden van de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie.

Vergaderingen

Sinds de installatievergadering van 19 september 2018, vergaderde het OFI nog 3 keer, met als doel om de eerste analysecyclus over het concurrentievermogen van de farmaceutische industrie af te ronden, namelijk op 29 januari 2019, op 15 april 2019 en op 18 juni 2019.